

Міністерство освіти і науки України

**Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

**Матеріали ІХ Міжнародної
науково-практичної конференції**

15 травня 2025 р.

**Полтава
2025**

отриманням вигод для себе (злодії) або без отримання особистих вигод (дурні). Описана Карло М. Чіполла проблема наявності в суспільстві дурнів – це конструктивна спроба визначити, зрозуміти й, можливо, нейтралізувати одну з найпотужніших і найнекерованих сил, що заважають добробуту людства – дурість.

Література

1. Гнатенко В. Основні складові економічної безпеки держави. *Науковий вісник: Державне управління* №1 (7) 2021. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-66-82](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-66-82).

2. Карло М. Чіполла. Закони дурості людської. The Basic Laws of Human Stupidity by Carlo M. Cipolla. *Наш Формат*. 2024. 96 с.

УДК 336.142.3

Бойко Валентина Вячеславівна,
кандидат юридичних наук, доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОБЛЕМИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ВИТРАТ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Умови воєнного стану зумовили глибокі трансформації механізмів функціонування державних фінансів, що вимагає переосмислення підходів до забезпечення результативності бюджетних витрат. Основні фінансові ресурси державного бюджету були переорієнтовані на зміцнення обороноздатності країни, у той час як соціальні видатки були скорочені до критично необхідного мінімуму, спрямованого на підтримання базових потреб населення. В умовах такої ресурсної концентрації особливої актуальності набуває

оптимізація системи правового регулювання процесів бюджетного фінансування, що має забезпечити прозоре, ефективне й цільове використання коштів.

Підвищення ефективності виконання державного бюджету в умовах кризи вимагає послідовного дотримання ключових бюджетних принципів, серед яких визначальну роль відіграють принципи ефективності, результативності та цільової спрямованості витрат. Вони не лише слугують орієнтиром для прийняття управлінських рішень, а й формують основу для побудови адаптивної та стійкої фінансової системи, здатної реагувати на виклики надзвичайних обставин.

Реалізація принципу ефективності й результативності передбачає нормативне закріплення вимоги до уповноважених суб'єктів діяти в межах обсягів асигнувань, передбачених Державним бюджетом України для виконання конкретних завдань. Це означає, що всі учасники бюджетного процесу, на яких покладено функції з планування чи виконання бюджету, повинні орієнтуватися на досягнення визначених результатів, забезпечуючи при цьому найвищу можливу ефективність використання наданих ресурсів. Основною метою при цьому є не лише формальне освоєння коштів, а досягнення конкретної мети з максимальною користю для суспільства [1, с. 93]. Для досягнення запланованих результатів учасники бюджетного процесу зобов'язані забезпечувати раціональне й ощадливе використання бюджетних ресурсів, тоді як у разі досягнення підвищеного рівня ефективності (в порівнянні із первісно встановленими орієнтирами) — можуть реалізувати повний обсяг асигнувань, передбачених на фінансування відповідних заходів

На практиці оцінити фактичний рівень ефективності функціонування бюджетної системи України є доволі складним завданням, з огляду на відсутність чіткого й уніфікованого розуміння самої категорії «ефективність». Це

поняття, маючи значну частку суб'єктивності, досі не набуло належного тлумачення в межах Бюджетного кодексу України. Наразі в нормативно-правовому полі відсутні цілісні, науково обгрунтовані індикатори та критерії, які дозволили б здійснювати об'єктивне та стандартизоване вимірювання результативності використання бюджетних ресурсів, а відтак і належну імплементацію відповідного принципу бюджетного процесу.

Чинне законодавство лише окреслює загальні орієнтири для здійснення оцінювання, залишаючи значний простір для інтерпретації та самостійних дій розпорядників бюджетних коштів. Така ситуація спричиняє низку проблем: по-перше, ускладнюється формування уніфікованого підходу до визначення ефективності в межах різних сфер і видів бюджетної діяльності; по-друге, зростає ризик виникнення фрагментарних, неузгоджених оцінок, що підривають цілісність фінансового управління.

Для практичної реалізації принципу ефективності доцільно запроваджувати чітко визначені критерії оцінювання в паспортах бюджетних програм, а також у внутрішніх нормативних документах кожного окремого суб'єкта бюджетного процесу. При цьому необхідно передбачити адаптивність таких критеріїв – з урахуванням специфіки функціональних завдань та напрямів діяльності відповідних бюджетних програм.

Дотримання принципу цільового використання бюджетних коштів є ключовим при виконанні державного бюджету за видатками, адже його недотримання тягне за собою значні фінансові втрати для держави. Цей принцип надає змогу гарантувати, що кошти державного бюджету мають бути витрачені для досягнення виключної мети, передбаченої Законом України «Про державний бюджет». Видатки Державного бюджету України включають бюджетні призначення, встановлені законом про бюджет на конкретні

цілі, пов'язані з реалізацією державних програм. Державний бюджет України виконується за розписом, який затверджується міністром фінансів України відповідно до бюджетних призначень. Згідно з затвердженим бюджетним розписом розпорядники коштів отримують бюджетні асигнування і беруть бюджетні зобов'язання, провадять видатки тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами [2, с.126]. Має сприяти дотриманню принципу цільового використання бюджетних коштів встановлення кримінальної відповідальності за порушення бюджетного законодавства, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, і може бути підставою для притягнення до відповідальності згідно із законами України його керівника чи інших відповідальних посадових осіб, залежно від характеру вчинених ними діянь [3]. Тож дотримання цього принципу надає змогу не порушувати приписів компетентного органу, проте, його ефективна реалізація може відбуватися лише за умови постійного контролю та моніторингу використання бюджетних коштів [1, с. 94].

У воєнний період ефективне управління державними фінансами набуває стратегічного значення, що вимагає не лише формального дотримання бюджетного законодавства, а й глибокої правової структурованості та управлінської дисципліни у сфері витрачання публічних ресурсів. Принципи ефективності, результативності та цільового використання бюджетних коштів мають бути не декларативною нормою, а реально функціонуючим інструментом, впровадженим у нормативно закріплені механізми бюджетного процесу.

Ключовим завданням у цьому контексті є розробка уніфікованих і вимірюваних критеріїв оцінки результативності на рівні окремих бюджетних програм, що дозволить забезпечити об'єктивну аналітику, посилити прозорість прийняття рішень та гарантувати відповідальне управління коштами навіть за умов надзвичайної

нестабільності. Такий підхід є підґрунтям для зміцнення економічної стійкості держави в умовах збройного конфлікту.

Література

1. Бойко В.В. Правове регулювання виконання державного бюджету України за видатками: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 217 с.

2. Чернадчук В. Д. Концептуальні засади виконання державного та місцевих бюджетів в Україні: правові аспекти. Правові горизонти. 2016. No 1. С. 125–132.

3. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

УДК 336.74

***Волкова Валерія Валеріївна,**
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Ващук М.І.,
здобувачка вищої освіти
ДонНУ імені Василя Стуса*

ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАЛЮТНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Політика НБУ відіграє ключову роль у формуванні макроекономічної стабільності держави. Рішення, що приймаються регулятором у сфері валютного регулювання, безпосередньо впливають на обмінний курс, міжнародні резерви та ін. фактори.

На рисунку 1 можна побачити, що у 2014-2015 роках відбулося різке знецінення гривні щодо долара та євро через перехід від фіксованого курсу до плаваючого, геополітичні кризи та загальну фінансову нестабільність. У відповідь НБУ ввів валютні обмеження, адміністративні заходи контролю за капіталом.